

Д. Л. Тупчієнко

здобувач кафедри управління в органах внутрішніх справ
Київського національного університету внутрішніх справ

УДК 347.764

РОЛЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ КРАЇНИ

Стаття присвячена визначенню ролі та місця страхових компаній в інвестиційних процесах держави. Визначено основне призначення страхування. Розглянуто ряд організаційно-правових проблем, що перешкоджають активному розвитку страхових компаній в Україні. Узагальнені основні орієнтири державної інвестиційної політики на найближчу перспективу. Систематизовані пріоритетні заходи, що будуть сприяти залученню інвестицій в економіку країни.

Статья посвящена определению роли и места страховых компаний в инвестиционных процессах государства. Определено основное назначение страхования. Рассмотрен ряд организационно-правовых проблем, которые препятствуют активному развитию страховых компаний в Украине. Обобщены основные ориентиры государственной инвестиционной политики на ближайшую перспективу. Систематизированы приоритетные мероприятия, которые будут оказывать содействие привлечению инвестиций в экономику страны.

The article is dedicated to the role and place of insurance companies in the investment processes of the state. It defines the main purpose of insurance. A number of organizational and legal problems that prevent active development of insurance companies in Ukraine have been under consideration. The cardinal guidelines of the national investment policy for the nearest future have been generalized. The priorities that will favor to the attraction of investments into the economy of the state have been systematized.

Однією із причин гальмування повномасштабних процесів інтеграції України у світове співтовариство є виробничий спад вітчизняної промисловості, що став наслідком глобальної фінансово—економічної кризи, а також відносно низький рівень інвестиційних процесів у державі.

Дослідження питань щодо інвестування економіки завжди знаходилося у центрі уваги наукових кіл. Це обумовлено тим, що інвестиції торкаються базових засад господарської діяльності підприємств, а також визначають процес економічного зростання країни у цілому.

Викладене підтверджує актуальність тематики дослідження та свідчить про важливість здійснення ефективної інвестиційної політики від якої залежить стан виробництва, технічний рівень основних фондів підприємств народного господарства, розв'язання соціальних та екологічних проблем тощо. Інвестиційна діяльність є об'єктом постійного розгляду таких науковців, як: І. А. Бланк, В. М. Бутузов, А. Ф. Гойко, А. Б. Гончаров, А. І. Марущак, А. А. Пересада, В. Г. Федоренко, А. В. Череп та інших.

Метою даної статті є здійснення аналізу можливостей інвестиційної діяльності страхових компаній, а також визначення перспектив розвитку даної сфери суспільних відносин.

У сучасних умовах інвестиції виступають одним із основних засобів забезпечення умов проведення структурних зрушень у народному господарстві, зростання технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на макро— та мікро— рівнях.

Активізація інвестиційного процесу є одним із надійніших механізмів соціально— економічних перетворень в усіх галузях економіки країни з одного боку, а з іншого — інвестиції є рушійною силою науково—технічного прогресу. Сьогодні від ефективності інвестиційної політики залежать стан виробництва та рівень технічної оснащеності основних фондів підприємств народного господарства, можливості структурної перебудови

© Тупчієнко Д.Л., 2009.

економіки, вирішення соціальних і екологічних проблем тощо.

Як зазначають експерти, в умовах економічної кризи інвестиційна діяльність в Україні значно знизилася. Попит на інвестиції впав набагато швидше, ніж виробництво валового продукту. Однією із причин таких явищ є те, що девальвація значно знецінює інвестиційні кошти. Крім цього, лавиноподібно зменшується частка довгострокових кредитів, наданих суб'єктам господарювання для розвитку малого та середнього бізнесу.

Сучасні умови економічного розвитку України вимагають проведення активної політики по залученню інвестиційних ресурсів. У цьому зв'язку, набуває пріоритету реалізація інвестиційних можливостей страхових компаній. Так, страхування, як особливий вид діяльності, має конкретні призначення, що визначають його роль у сучасних суспільних соціально-економічних відносинах. До основних призначень страхування належать:

— інвестиційно-зберігальне — за допомогою страхування залучаються й економічно використовуються грошові кошти страхувальника, які доти вимушено накопичувалися ним, зокрема, у вигляді резервного фонду самострахування. Страховик інвестує власні кошти та кошти накопичених ним страхових фондів, що створені з коштів страхувальників, сплачених за страхові послуги. Таким чином, при здійсненні страхування утворюються додаткові сприятливі умови для формування і поповнення ринку вільного капіталу, вкрай необхідного для ринкової економіки.

Інвестиційна функція страхування також забезпечує зберігання страхового фонду, компенсуючи збитки, що можуть бути йому заподіяні, наприклад, у результаті виявів нестабільності фінансової системи країни;

— міжнародне — сприяє досягненню відповідності національних страхових продуктів міжнародним стандартам і створює умови для розвитку міжнародного експорту й імпорту капіталу завдяки:

а) системі надання міжнародних страхових послуг;

б) розміщенню накопичених грошових коштів страховиком у міжнародній фінансовій і кредитно-банківській мережі (для диверсифікації ризиків інвестування страхових фондів, сформованих страховиками різних країн);

в) використанню міжнародної системи перестрахування для формування оптимального страхового портфеля (набору страхових послуг) шляхом диверсифікації і поділення великих або односторонніх ризиків, що формують страховий портфель страховика. Оптимальний страховий портфель повинен відповідати усім необхідним вимогам щодо показників надійності, платоспроможності та прибутковості діяльності страховика;

— стабілізуюче — сприяє вирішенню соціальних проблем суспільства. Страхування надає застрахованому громадянину захист від загрози можливих збитків (шкоди) та економічну й соціально-психологічну впевненість у майбутньому шляхом додаткової фінансової гарантії у вигляді страхового поліса, зокрема, щодо додаткового пенсійного забезпечення. Внаслідок цього стабілізується соціально-економічний стан суспільства і досягаються додаткові гарантії безперервності його соціально-економічного розвитку;

— захисне - забезпечує громадянину або суб'єкту господарювання впевненість у своїй діяльності, оскільки страхування надає страхувальнику фінансовий захист від можливої шкоди, майнових збитків і втрат внаслідок настання страхових випадків. Крім цього, страхування є одним з ефективних методів управління ризиками страхувальника та забезпечення економічної безпеки його діяльності, наприклад, при сплаті невеликої страхової премії за страхування майна при настанні страхового випадку страхувальник одержує значну компенсацію, що дає йому змогу відновити майно або придбати нове. Коли страхового поліса немає, необхідні матеріальні або грошові ресурси потрібно накопичувати самостійно впродовж: значного строку;

— розподільче — забезпечує економіко-правові засади безперервності економічного розвитку суспільства. Страхування на правовій основі виконує функцію розподілу збитків (матеріальних втрат) внаслідок настання страхових випадків, поміж страховиком, страхувальниками, потерпілими третіми особами й особами, що винні в скоєнні шкоди. Коли немає страхового захисту, то проблема компенсації завданої шкоди вирішується достатньо довго (наприклад, через судові процеси), що призводить до несвоечасності компенсації шкоди та її наслідків, додаткових істотних матеріальних втрат та втрати часу. У результаті зростають загальні збитки, завдані потерпілим особам, гальмується процес їх соціально-економічного розвитку [1, с. 36-37].

Водночас, активному розвитку страхових компаній в Україні перешкоджає ціла низка організаційно-правових проблем, зокрема:

- невирішеність питання прямої присутності іноземних страхових компаній на вітчизняному ринку;
 - наявність відомчого або територіального протекціонізму щодо діяльності окремих страхових компаній з боку органів центральної та місцевої виконавчої влади;
 - невирішеність питання про збільшення розміру мінімального статутного капіталу страхових компаній;
 - відсутність надійних інструментів довготермінового розміщення залучених коштів, що перешкоджає розвитку страхування життя, а також медичного та пенсійного страхування;
 - неналежне регулювання здійснення обов'язкового страхування на рівні підзаконних нормативно-правових актів органів центральної виконавчої влади [2, с. 34].
- Зауважимо, що в Україні створена законодавча база у сфері регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній, яка поступово вдосконалюється з метою збільшення залучення інвестицій і підвищення ефективності їх використання [3, с. 76].

Основними орієнтирами державної інвестиційної політики на найближчу перспективу мають стати:

- створення умов для залучення довгострокових кредитів фінансово-кредитних установ;
- посилення впливу держави на активізацію інвестиційного процесу через збільшення обсягів бюджетного фінансування капітального будівництва великих інфраструктурних об'єктів і введення кредитних основ бюджетного фінансування інвестицій;
- упорядкування діяльності інвестиційних й інноваційних фондів;
- збільшення інвестиційних ресурсів, які формуються на фондовому ринку та за рахунок заощаджень населення;
- введення економічного механізму страхування ризиків внутрішніх і зовнішніх інвестицій;
- утворення відповідних інститутів з питань інтеграції промислового та банківського капіталу, мобілізації коштів під ефективні інвестиційні проекти в пріоритетні галузі економіки [5, с. 104].

Окрім цього, для сприяння залучення інвестицій в економіку країни потрібно визнати пріоритетними такі заходи:

- збільшення обсягів капітальних інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування та залучення прямих іноземних інвестицій;
- використання бюджету розвитку для структурної перебудови провідних галузей економіки;
- посилення інвестиційної спрямованості приватизації, збільшення розміру коштів, отриманих від приватизації, що спрямовуються на інвестування інноваційного розвитку стратегічно важливих для економіки підприємств;
- реформування амортизаційної політики та підвищення її ролі в прискореному оновленні основних фондів;
- здійснення заходів, спрямованих на прискорення структурної трансформації економіки;
- удосконалення системи захисту прав інвесторів і створення рівних умов господарювання для вітчизняних та іноземних інвесторів;
- активізація співпраці з міжнародними економічними та фінансовими інституціями;
- реформування податкової системи з метою зменшення податкового навантаження, удосконалення процедури адміністрування податків;
- удосконалення державного регулювання іноземного інвестування;
- залучення інвестицій у наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність;
- розширення практики пільгового кредитування під заставу майна суб'єктів господарської діяльності;
- створення пайових інвестиційних фондів для реалізації великих інвестиційних проектів;
- розширення форм кредитування інноваційних підприємств шляхом здійснення лізингових, факторингових та інших операцій;
- розвиток ефективного корпоративного управління [5, с. 65].

Слід підкреслити, що для підвищення ефективності інвестиційної діяльності страхових компаній варто застосовувати стратегію зниження витрат, адже останнім часом рентабельність страхового бізнесу має тенденцію до зниження, в тому числі і за рахунок зростання витрат на ведення справи. Метою такої стратегії є підвищення ефективності діяльності страхової компанії та збільшення фінансового результату від страхової діяльності, з одного боку, а з іншого — збільшення прибутковості діяльності та частки страховика на ринку.

Витрати на ведення справи можна класифікувати на такі, що:

- пов'язані з укладанням і пролонгацією договорів страхування;
- включають комісійну винагороду страховим агентам і затрати на обслуговування страховальників;
- відносяться на конкретний вид страхування та складаються із затрат на оплату експертних послуг, судової та поштової витрати тощо;
- забезпечують адміністративно—господарські потреби.

Відмітимо, що формування та реалізація будь-яких антикризових стратегій є, насамперед, творчим процесом, повністю залежить від рівня знань і досвіду управління страховою компанією, системи її цінностей та пріоритетів, корпоративної культури тощо [6, с.83].

Разом із тим, сучасними світовими тенденціями є вільний рух капіталів між країнами та розширення масштабів міжнародної торгівлі, міжнародне економічне співробітництво та глобалізація виробництва, а також міждержавна господарська інтеграція тощо. Поряд з цим зберігаються відособленість національних економічних інтересів, конкуренція та протекціонізм. Без ураховання компліксності цих суперечливих тенденцій буде вкрай складно стимулювати інвестиційну діяльність страхових компаній, яка є важливою передумовою входження України до світової системи господарювання [7, с.224].

Насамкінець наголосимо, що аналіз розвитку більшості розвинених країн світу свідчить про активне використання інвестиційного потенціалу страхових компаній для створення передумов стабілізації економіки, формування ринкових відносин та забезпечення структурної перебудови національного господарства. Продуктивне використання інвестиційних можливостей страхових компаній є органічною частиною процесу руху капіталу та реалізується в основному за рахунок капіталів приватних інвесторів, зацкавленних в отриманні більш високого рівня прибутку на вкладені кошти. У цьому зв'язку є актуальним дослідження умов, які здатні забезпечити надходження фінансових ресурсів у сферу виробництва як основу процесу розширеного відтворення національної економіки та інтенсифікації економічного зростання.

Список використаних джерел

1. *Вігляш В. Д.* Страхування / Вігляш В. Д. — К. : МАУП, 2006.
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України: [матеріали Координаційної ради з питань політики фінансового сектору при Кабінеті Міністрів України]. — К. : Козаки, 2005.
3. *Баранова В. В.* Стан і перспективи розвитку інвестиційних процесів в Україні / В. В. Баранова // Шлях України до економічної безпеки: матеріали наук.—практ. конф. — Х. : ХНУВС, 2007.
4. *Довганюк Л. В.* Інвестиційна діяльність в Україні та напрями її активізації / Л. В. Довганюк // Формування ринкових відносин в Україні. — 2004. — № 11.
5. *Будкін В. С.* Основні етапи та регіональні особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України / В. С. Будкін // Регіональна економіка. — 2005. — № 2.
6. *Срмошенко А. М.* Сучасні альтернативи стратегії страхових компаній України / А. М. Срмошенко, Л. В. Срмошенко // Розвиток фінансово—правового забезпечення сучасної економіки: матеріали міжнар. наук.—практ. конф. — Донецьк. : ДЮІ ЛДУВС, 2007. —
7. *Мартинюк О. М.* Роль іноземних інвестицій в розвитку економіки Буковини / О. М. Мартинюк, А. Д. Козар // Правові та фінансові механізми муніципального управління. — 2007. — № 2.

*Рекомендовано до друку кафедрою управління в органах внутрішніх справ
Київського національного університету внутрішніх справ
(протокол № 5 від 4 березня 2009 року)*

Надійшла до редакції 14.03.2009
Рекомендовано до друку 19.06.2009

